

Konferencja dla nauczycieli
„Dzieci i młodzież w świecie wirtualnym.
Wyzwania dla rodziny i szkoły”

Anna Andrzejewska
Józef Bednarek

RYKI
28 września 2020 roku

Warszawa 2020

CHARAKTERYSTYKA CYBERPRZESTRZENI

W dawniejszych czasach ludzie częściej się spotykali, bawili się razem, spędzali wspólnie wieczory, niepotrzebne im były żadne urządzenia, czasem tylko przedmioty codziennego użytku. Tak naprawdę wystarczyło, że mają siebie nawzajem, przez to dzieci uczyły się od najmłodszych lat interakcji z ludźmi i współdziałania w grupie.

Komputer i Internet stały się sprzętem masowym służącym edukacji, pracy zawodowej, komunikowania się, kultury, sztuki i rozrywki. Kluczową technologią tych zmian jest właśnie Internet, który stał się medium otwierającym drzwi do świata, w którym każdy może mieć dostęp do prawie każdej informacji, może porozumiewać się z inną osobą, ma wolność publikacji swoich poglądów oraz zapoznawania się z poglądami innych. Internet wchłania elementy dotychczas znanego nam świata, z powodzeniem zastępując tradycyjne gadżety telefon, tradycyjną pocztę, ale także i codzienną gazetę, książkę, telewizję, radio, dodając jednocześnie tym mediom interaktywności i możliwość komunikacji zwrotnej. Nasze dzieci są niezwykle kompetentni w korzystaniu z różnorodnych możliwości tych technologii. Jednak ich świadomość różnorodnych zagrożeń i braku bezpieczeństwa jest stosunkowo niska.

Dziś ludziom nie potrzebni są bliscy, czas zapełnia im przesiadywanie przed komputerem, telewizorem czy Internetem. Rodzice w pogoni za pieniądzem nie mają czasu na zabawy z dziećmi i dlatego pozwalają swoim pociechom na przesiadywanie przed szklanymi ekranami. A tak naprawdę to wszystko nie zastąpi prawdziwej miłości rodzica, tylko może ułatwić zagrożeniom wtargnąć się do życia młodego człowieka.

Tematyka zagrożeń powodowanych przez cyberprzestrzeń, a szczególnie uzależnień nie jest w wystarczającym stopniu nagłośniona. Dlatego świadomość społeczeństwa w tym zakresie jest bardzo niska. Przeciętny rodzic nie zdaje sobie sprawy, że np. telewizja, komputer, Internet czy telefon komórkowy, a także współczesne roboty mogą być źródłem uzależnienia (o czym świadczą rozmowy z nimi prowadzone podczas szkoleń). Rodzice (opiekunowie) oraz często nauczyciele nie posiadają odpowiedniej wiedzy w jaki sposób diagnozować uzależnienie od cyberprzestrzeni, a tym samym nie potrafią w prawidłowy sposób reagować w przypadku pojawienia się symptomów uzależnienia. Nie posiadają oni także podstawowej wiedzy na temat innych zagrożeń, jakie występują w cyberprzestrzeni. Lekarze nie zwracają uwagi na pewne choroby, które mogą być konsekwencją nieracjonalnego korzystania z narzędzi cyberprzestrzeni, jak również nie łączy się pewnych

zachowań nie aprobowanych społecznie z zagrożeniami cyberprzestrzeni, których są one konsekwencją.

Przyczyny i skutki uzależnienia od komputera i Internetu, które określane jest także jako infoholizm są niezwykle złożone, wielorako warunkowane, gdyż zależą od wielu czynników, a skutki społeczno-pedagogiczne, dla poszczególnych środowisk są dramatyczne, czy nawet tragiczne. W porównaniu do wcześniejszych uzależnień od zachowań i używek ten proces jest wyjątkowo niebezpieczny ze względu na różnorodne następstwa dotyczące sfery psychicznej mającej określone implikacje w sferze wychowawczej, dydaktycznej, relacji z rodzicami i innymi osobami, w tym także kolegami szkolnymi, często rodzającymi przemoc i agresję.

Kolejnym aspektem zagrożeń w cyberświecie jest kwestia wkraczania robotów do codziennego życia człowieka. Powstaje nowy typ relacji człowiek-maszyna, w których należy jasno zdefiniować rolę i miejsce każdego ogniwa tych powiązań. Nowość i mnogość zagadnień wynikających z otwarcia społeczeństwa na nowe technologie wymaga odpowiedzialności, a przede wszystkim znajomości zagrożeń. Dlatego dostrzega się konieczność przygotowania zwłaszcza młodego pokolenia do godnej egzystencji w świecie pełnym automatów i robotów. Młodzież i dzieci kształcone w szkołach powinny zostać wyposażone w wiedzę i umiejętności posługiwania się najnowszymi osiągnięciami techniki. Możliwe to będzie tylko dzięki odpowiedniej jakości kształcenia. Przed pedagogami postawiono wyzwanie umiejętnego wkomponowania w treści nauczania wszystkich tych zagadnień, aby w sposób ciekawy i przyjemny pokazać szanse i niebezpieczeństwa związane z wkraczaniem robotów do codziennego życia człowieka. Problem ten należy potraktować wieloaspektowo z uwagi na szeroką gamę zastosowania nowoczesnych technologii.

Należy zatem zwrócić uwagę, iż pod wpływem mediów i technologii, zmieniają się tradycyjne postacie zagrożeń wywołujące patologie społeczne (np. alkoholizm) i dysfunkcje oraz marginalizacje rodziny (związane z wykluczeniem społecznym), a jednocześnie pojawiają się nowe, mający ścisły związek ze swoistością świata wirtualnego. W nim bowiem coraz częściej i dłużej przebywają nie tylko dzieci, ale i osoby dorosłe. Zarówno jedni, jak i drudzy uzależniają się od najnowszych technologii. Jednocześnie wspomniane technologie mogą być „doskonałym” narzędziem przestępczości teleinformatycznej, ale również stosowania różnorodnych tradycyjnych form przemocy i nowych ich odmian związanych z przebywaniem wszystkich pokoleń w świecie wirtualnym. Proces ten wywołuje określone konsekwencje społeczno-edukacyjne, dydaktyczne, etyczne, zdrowotne i prawne, także dla instytucji wychowawczych funkcjonujących w społeczności lokalnej.

Cyberprzestrzeń:

- nie jest mitem, a rzeczywistością;
- nowym i dynamicznym zjawiskiem;
- ma globalny zasięg, bez względu na miejsce i czas dostępu;
- oddziałuje na wszystkich, zwłaszcza dzieci;
- cechuje ją interaktywność;
- jest substytutem świata rzeczywistego;
- negatywne skutki przebywania w niej w znacznym stopniu wyprzedzają założenia edukacji i podejmowanych działań (m.in. profilaktyka, diagnoza, terapia).

PRZESŁANKI UZASADNIAJĄCE POTRZEBĘ PODJĘCIA PROBLEMATYKI

Podjęcie problematyki zagrożeń cyberprzestrzeni uzasadnione jest następującymi przesłankami:

- 1. Naukowymi** - to wzbogacenie, uzupełnienie i rozwinięcie teoretycznych orientacji, nurtów, podstaw i praktyki edukacyjnej, zwłaszcza profilaktycznej, a także diagnostycznej oraz modyfikacja dotychczasowych, tradycyjnych rozwiązań wychowawczych i dydaktycznych, oświatowych i komunikacyjnych w tym zakresie, w których w coraz większym stopniu stosuje się powszechnie wdrażane media i technologie informacyjne (zwłaszcza komputer i Internet). Można zakładać, że zostaną zintensyfikowane podejmowane już działania przez niektóre środowiska naukowe nad zagrożeniami mediów cyfrowych i technologii informacyjno-komunikacyjnych, które doprowadzą do bardziej celowego, świadomego i krytycznego korzystania z nich przez dzieci i młodzież.
- 2. Cywilizacyjnymi** - związanymi z przemianami i istotnym wzrostem znaczenia wiedzy (informacji) w procesie globalizacji oraz z wejściem Polski do UE. Media, będące podstawą funkcjonowania społeczeństwa wiedzy, są dziś wszechobecne. To one dokonały największego przełomu w rozwoju cywilizacyjnym – żadne inne wydarzenie w przeszłości w tak istotnym stopniu nie wpłynęło na życie, edukację i pracę ludzi na całym świecie. W przypadku dzieci i młodzieży należy dostrzegać wpływ globalizacji na nowe możliwości nie tylko komunikowania się, ale także wspólnej zabawy, docierania do nowych form spędzania czasu wolnego. Atrakcyjność i anonimowość

młodego pokolenia w Sieci powoduje masowość w korzystaniu z najnowszych rozwiązań technologicznych, a zarazem proces uzależniania się.

- 3. Informacyjno-informatycznymi** - najnowsze media cyfrowe stają się coraz silniejszym wyznacznikiem postępu, rozwoju społeczno-ekonomicznego i statusu każdego człowieka. Są powszechnymi narzędziami współczesnej edukacji i zabawy. Zapewniają zatem dostęp do wiedzy i jej poznawanie, ale jednocześnie powodują zniewolenie intelektualne i powstawanie patologii oraz rozwój przestępczości w cyberprzestrzeni. Obecnie nie są to już pojedyncze przypadki, a jest to zjawisko. Ono też potęguje skalę, zasięg i dynamikę uzależnień.
- 4. Społeczno-edukacyjnymi** - zmienia się tradycyjna struktura społeczna, nakładają się na siebie kultury słowa mówionego oraz drukowanego, audiowizji i multimedialności oraz interakcyjności, a dostęp do technologii informatycznych ma wpływ na zmiany tradycyjnych relacji pomiędzy ludźmi. Obecnie mamy do czynienia ze społecznością Internetu, pokoleniem SMS-ów i MMS-ów. W sytuacji pojawiających się z coraz większą intensywnością wielu zagrożeń cywilizacyjnych, nie w pełni jeszcze dostrzega się zagrożenia teleinformatyczne i uzależnienia od mediów, które negatywnie wpływają na system wartości młodych ludzi i zaburzone kształtowanie sfery emocjonalno-motywacyjnej, a te rzutują na kształtowanie postaw i rozwój osobowości młodego pokolenia.
- 5. Diagnostycznymi** - polegającymi na przeprowadzeniu kompleksowych i interdyscyplinarnych badań we wszystkich środowiskach wychowawczych, profilaktycznych i terapeutycznych, mających na celu ustalenie dynamiki rozwoju infoholizmu, skali zjawiska, przyczyn, przebiegu i skutków społeczno-wychowawczych. Prowadzone badania wskażą na nowe, optymalne możliwości profilaktyki i skutecznej terapii prowadzonych w różnych środowiskach.
- 6. Profilaktycznymi** - istota ich dotyczy różnorodnych działań podejmowanych we wszystkich środowiskach edukacyjnych i oświatowych, organizacjach i fundacjach oraz organizacjach pozarządowych. Przedmiotem ich działalności są tego rodzaju przedsięwzięcia, które mają na celu kształtowanie świadomości społecznej nowego znaczenia i miejsca zagrożeń mediów cyfrowych, a w szczególności uzależnień. Należy dodać, iż działania profilaktyczne dotyczące tradycyjnych patologii (chemicznych) mają jednoznacznie określone założenia i programy działania obejmujące wszystkie środowiska oświatowo-wychowawcze.

ORGANIZACJI KONFERENCJI

Celem konferencji jest zapoznanie uczestników z najważniejszymi i najnowszymi zjawiskami patologicznymi występującymi w świecie wirtualnym, a będącymi powszechnym zagrożeniem środowisk oświatowo-wychowawczych, zwłaszcza szkoły i rodziny.

W toku konferencji podjęte zostaną następujących zagadnienia:

1. Od świata natury do cyberprzestrzeni - prezentacja pogładowa, dotycząca zaniku i braku wartości oraz wzorców wychowawczych.
2. Studium indywidualnych przypadków – zjawisko hikikomori i bunt zamkniętego pokoju. Przyczyny, przebieg i skutki alienacji społecznej dzieci i młodzieży powodowanej użytkowaniem cyberprzestrzeni.
3. Infoholizm – narkotyk XXI wieku (uzależnienie od cyberprzestrzeni) jako nowe zjawisko społeczno-wychowawcze.
4. Gry komputerowe – zagrożenie dla osobowości, rozwoju i postaw dzieci oraz młodzieży.
5. Konsekwencje aktywności na portalach internetowych i zasady poprawnych relacji rodzica z dziećmi.
6. Niebezpieczeństwa zagrożeń społeczno-wychowawczych przestrzeni internetowej - przemoc i agresja w sieci, mowa nienawiści.
7. Analiza wybranych zagrożeń moralnych: m. in. pedofilia, seksting, samobójstwa z inspiracji sieci, cyberpornografia, cyberpedofilia.
8. Ryzykowne zachowania dzieci i młodzieży w przestrzeni cyfrowej.
9. Nowe kompetencje społeczno-komunikacyjne i informacyjno-komunikacyjne nauczycieli i rodziców w kontekście działalności profilaktyczno-wychowawczej, związane z omawianymi zagadnieniami.

Dyskusja (wypowiedzi, pytania i odpowiedzi).

AUTORZY

dr Anna Andrzejewska, pedagog w zakresie edukacji informatycznej i medialnej, ekspert w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni. Pracownik naukowo-dydaktyczny uczelni pedagogicznych.

Członkini Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci w Cyberprzestrzeni przy Rzeczniku Praw Dziecka RP (2012 – 2017). Członkini Zespołu Pedagogiki Medialnej przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN oraz Członkini Zespołu ds. Edukacji dla Bezpieczeństwa przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN. Inicjatorka powołanego w Senacie RP Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży w Świecie Wirtualnym. Ekspert merytoryczny w projekcie „PI-PWP Zagrożenia cyberprzestrzeni – nowe kompetencja pracownika socjalnego”.

Autorka książek m. in.: Cyberprzestrzeń – Człowiek – Edukacja. Rodzic, dziecko, nauczyciel w przestrzeni wirtualnej” (2018), „Cyberprzestrzeń – Człowiek – Edukacja. Dylematy społeczności cyfrowej” (2015), „Dzieci i młodzież w sieci zagrożeń realnych i wirtualnych” (2014), „Zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego” (2014), „Człowiek w świecie rzeczywistym i wirtualnym. Nowy wymiar zagrożeń w świecie realnym i wirtualnym” (2014), „Człowiek w świecie rzeczywistym i wirtualnym. Wybrane patologie społeczno-wychowawcze w cyberprzestrzeni (2014), „Patologie moralne w sieci” (2009), „Gry komputerowe i sieciowe. Nasze dziecko w wielkiej sieci” (2009), „Cyberświat – możliwości i ograniczenia” (2009), „(Nie)Bezpieczny komputer. Od euforii do uzależnień”(2008). „Magia szklanego ekranu – zagrożenia płynące z telewizji” (2007). Zajmuje się edukacją medialną, patologiami w cyberprzestrzeni oraz uzależnieniami od mediów cyfrowych. Od lat prowadzi badania związane z wpływem najnowszych mediów na życie dzieci i młodzieży.

Uczestniczka międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych i sympozjów. Prowadzi szkolenia i warsztaty z zakresu zagrożeń powodowanych przez cyberprzestrzeń. Współautorka projektów badawczych. Współtwórczyni wielu filmów dydaktycznych i aplikacji multimedialnych z ww. obszarów wiedzy. Zainteresowania naukowe dotyczą: pedagogiki, psychologii, edukacji medialnej, cyberprzestrzeni, patologii społecznych.

mail: an.andrzejewska@o2.pl

Tel. 69299566

prof. dr hab. Józef Bednarek, pedagog, dydaktyk, medioznawca, ekspert w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni. Pracownik naukowo-dydaktyczny uczelni humanistycznych i pedagogicznych. Wiceprzewodniczący Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci w Cyberprzestrzeni powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka RP (2012 – 2017). Członek Zespołu ds. Edukacji dla Bezpieczeństwa przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN. Członek Zespołu Pedagogiki Medialnej przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN oraz Inicjator powołanego w Senacie RP Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży w Świecie Wirtualnym. Ekspert merytoryczny w projekcie „PI-PWP Zagrożenia cyberprzestrzeni – nowe kompetencja pracownika socjalnego”.

Autor kilkunastu książek i kilkudziesięciu publikacji, m. in.: „Cyberprzestrzeń – Człowiek – Edukacja. Rodzic, dziecko, nauczyciel w przestrzeni wirtualnej” (2018), „Cyberprzestrzeń – Człowiek – Edukacja. Dylematy społeczności cyfrowej” (2015), „Zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego” (2014), „Człowiek w świecie rzeczywistym i wirtualnym. Nowy wymiar zagrożeń w świecie realnym i wirtualnym” (2014), „Człowiek w świecie rzeczywistym i wirtualnym. Wybrane patologie społeczno-wychowawcze w cyberprzestrzeni (2014), „Człowiek w obliczu szans cyberprzestrzeni i świata wirtualnego” (2014), „Multimedialne kształcenie ustawiczne nauczycieli” (2010), „Przemoc i agresja w sieci - cyberbullying” (2009), „Cyberświat – możliwości i ograniczenia” (2009), „Multimedia w kształceniu” (2006), „Społeczeństwo informacyjne i media w opinii osób niepełnosprawnych” (2005), „Media w nauczaniu” (2002).

Organizator i współorganizator wielu konferencji i seminariów naukowych, na których przedstawiał referaty i komunikaty z badań. Kierownik projektów badawczych. Uczestnik międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych i sympozjów. Promotor prac magisterskich i doktorskich. Twórca licznych innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych. Wykładowca wielu szkoleń i warsztatów. Przedmiotem zainteresowań jest świat wirtualny – jego możliwości i zagrożenia.

mail: jozefbednarek@o2.pl

Tel. 602306724